

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

30 жовтня 2021 року

Вип. 76

Збірник наукових праць

Переяслав – 2021

**РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ВЧИТЕЛІВ ЩОДО СТАНУ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

У статті описано результати опитування вчителів Тополівського ліцею Троїцької селищної ради Троїцького району Луганської області щодо основних труднощів, які виникають під час проведення уроків у дистанційному форматі, та напрямів підвищення професійного рівня вчителів під час карантину.

Ключові слова: дистанційне навчання, очне навчання, форми комунікації, професійний рівень, самоосвіта.

The article describes the results of a survey of teachers of Topoliv Lyceum of Troitsk village council of Troitsk district of Luhansk region on the main difficulties that arise during distance learning and areas for improving the professional level of teachers during quarantine.

Key words: distance learning, full-time education, forms of communication, professional level, self-education.

З метою вивчення стану дистанційного навчання у вересні 2021 р. було проведено анкетування вчителів Тополівського ліцею Троїцької селищної ради Троїцького району Луганської області. Анкета містила питання щодо основних засобів комунікації, які використовують учителі, основних труднощів, які виникають під час проведення уроків у дистанційному форматі, та напрямів підвищення професійного рівня вчителів під час карантину. Всього було опитано 16 осіб (це усі вчителі зазначеного ліцею).

Анкетування вчителів дозволило отримати такі результати. Переважна більшість вчителів має стаж роботи від 15 до 40 років, лише двоє із опитаних працюють 2 роки. 25%

опитаних має освітньо-кваліфікаційний рівень магістра. На питання: «Як Ви під час карантину частіше комунікуєте з учнями?» вчителі зазначили, що це відбувається за допомогою веб-сервісу Google Classroom. Разом із тим вчителі використовують й інші форми комунікації, а саме: Вайбер (11 осіб), електронну пошту (2 особи) та телефон (2 особи). Отже, вчителі не обмежуються лише платформою для проведення уроків, а й спілкуються з учнями за допомогою інших ресурсів. Це дає підстави для висновку, що учні мають більше можливостей отримати консультацію від вчителя.

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

Наступне питання було сформульоване таким чином: «На Вашу думку, який спосіб комунікації з учнями, окрім веб-сервісу Google Classroom, найбільш ефективний на час карантину?». За результатами відповіді на це питання перше місце (50,0 % відповідей) посіла програма Skype, на другому місці (31,2 %) опинилася програма Viber, на третьому – 18,8 % – телефон. Лідируючі позиції програм Skype та Viber цілком очевидні, бо ці додатки дозволяють здійснювати не лише обмін повідомленнями, але й аудіо- та відео-зв'язок та у реальному часі.

Стосовно того, яка форма навчання – очна чи дистанційна – більше до вподоби, усі опитані учителі одноставно висловилися на користь очної форми навчання. Також абсолютно усі опитані відзначили, що у них виникають труднощі з дистанційним навчанням учнів. Результати відповідей на питання, які саме труднощі виникають під час дистанційного навчання, представлено у табл. 1.

Відповіді вчителів на питання: «Якщо у Вас виникають труднощі з дистанційним навчанням учнів, то з яких причин? (Зазначте усі можливі варіанти відповіді)»

Рангове місце		Усього відповідей респондентів	
		абс.	% від загальної кількості відповідей
1	неможливість якісно пояснити навчальний матеріал	12	75,0
2	зниження інтересу учнів до навчання	11	68,8
2	неможливість повністю контролювати рівень засвоєння учнями навчального матеріалу	11	68,8
3	проблеми технічного характеру (підготовка, завантаження навчальних матеріалів)	10	62,5
3	проблеми зв'язку з учнями	10	62,5
4	брак досвіду дистанційного навчання	4	25,0
4	зниження відповідального ставлення учнів до навчання	4	25,0

Як видно із табл. 1, найбільші труднощі пов'язані із неможливістю якісно пояснити навчальний матеріал (12 осіб, або 75,0%). Можливо, це пов'язано із тим, що не всі вчителі на достатньому рівні «дружать» з електронними ресурсами, щоб ефективно проводити навчання в дистанційному форматі (не мають достатнього рівня цифрових навичок, інструментів та методик дистанційного навчання, матеріалів, програм і системи оцінювання, адаптованих до «дистанційки»). Це має мотивувати їх до удосконалення власних цифрових навичок. На другому місці опинилися такі проблеми, як «зниження інтересу учнів до навчання» та «неможливість повного контролю рівня засвоєння учнями навчального матеріалу» (11 осіб, або 68,8%). Зниження інтересу учнів до навчання можна пояснити тим, що погіршується співпраця всіх учасників освітнього процесу, знижуються можливості вчителя надавати учням корисні поради, учні погано сприймають нові форми подання навчального матеріалу. Це, у свою чергу, призводить до втрати вчителем реального авторитету. Крім того, під час дистанційного навчання не відбувається повноцінної соціалізації дитини: освоюючи навчальний матеріал, діти вчать спілкуватися з однолітками і дорослими, вирішувати конфлікти, дружити, сприймати критику і обмеження. У дистанційному форматі, на жаль, відсутня можливість безпосереднього спілкування в достатньому обсязі. Через це учні відчувають стрес, тривожність, сум, почуття самотності. Не сприяє ефективному навчанню також й нестача фізичної активності і свіжого повітря, надмірна скупченість людей у квартирах. Крім того, через психо-фізіологічні та вікові

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

особливості дітям важко контролювати себе і вчасно переглядати уроки або виконувати домашні завдання. Однак це у жодному разі не означає, що діти ледачі, це відбувається тому, що їх мозок ще повною мірою не готовий до саморегуляції режиму дня. Безумовно, що було би добре, аби поруч із дитиною вдома постійно був відповідальний дорослий. Так званий «learning coach», який допомагає в комунікації зі школою, виконанні лабораторних робіт, слідує за дедлайнами й організовує відпочинок [2]. Третє місце посіли проблеми технічного характеру, пов'язані із підготовкою та завантаженням навчальних матеріалів та проблемами зв'язку із учнями (10 осіб, або 62,5 %). Ці відповіді виявилися цілком передбачуваними. На жаль, навіть у сучасному суспільстві далеко не у всіх дітей (особливо у сільській місцевості) є доступ до якісного Інтернету для перегляду дистанційних занять. Результати опитувань, проведених Київським міжнародним інститутом соціології, свідчать про те, що близько 65 % сіл не мають якісного Інтернет-зв'язку, 40 % шкіл, переважно розташованих у селах або малих містах, не мають доступу до швидкісного Інтернету [1]. До того ж, не всі батьки мають можливість забезпечити дітей гаджетами для навчання. Якщо ж у родині є кілька дітей шкільного віку, до того ж й батьки працюють віддалено за комп'ютером, забезпечити ефективне дистанційне навчання взагалі неможливо. Четверте місце посіли такі проблеми, як «брак досвіду дистанційного навчання» та «зниження відповідального ставлення учнів до

навчання» (4 особи, або 25,0%). Зниження відповідального ставлення учнів до навчання, як було зазначено вище, викликано відсутністю соціалізації у дітей та труднощами у структуруванні ними графіку навчання. Натомість брак досвіду дистанційного навчання, на який вказали вчителі, є тривожним сигналом, враховуючи те, що таке навчання в Україні відбувається вже другий рік. Отже, перелічені труднощі, які виникають у вчителів у зв'язку із дистанційним навчанням учнів, викликають потребу запровадження прогресивних педагогічних технологій, що зможуть забезпечити ефективний навчальний процес в умовах дистанційного навчання.

Наступне запитання Анкети мало за мету з'ясувати, які форми дистанційного навчання вчителі використовували до запровадження веб-сервісу Google Classroom у їхній школі? Вчителі зазначили, що вони використовували головним чином чат-заняття та онлайн-конференції. Безумовно, чат-заняття не є ефективною формою організації дистанційного навчання, бо під час їх проведення не використовується відео-контент.

Під час анкетування цікаво було дізнатися думку вчителів щодо того, чи є дистанційне навчання таким же ефективним, як і очне. І хоча усі вчителі мають різні стилі та стандарти викладання, переважна більшість із них (9 осіб, або 56,3 %) категорично висловилися, що вони повністю незгодні з тим, що дистанційне навчання таке ж ефективне, як і очна форма. Ще 6 осіб (37,5 %) відповіли, що вони швидше не згодні, ніж згодні та, відповідно, один респондент (6,2 %) утруднився із відповіддю. Отже, вчителі вважають, що комп'ютер не зможе повноцінно замінити шкільний клас. До того ж, рівень диджиталізації Тополівського ліцею не можна вважати задовільним.

Анкетування мало на меті також виявити думку вчителів щодо того, як змінився рівень навчальних досягнень більшості їхніх учнів за час карантину. Результати відповіді на це питання представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Відповіді вчителів на питання: «Як змінився рівень навчальних досягнень більшості Ваших учнів за час карантину? (Зазначте один варіант відповіді)»

	Усього відповідей респондентів	
	абс.	% від загальної кількості опитаних
знизився	10	62,5
залишився незмінним	5	31,3
не знаю	1	6,2
зріс	0	0,0

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

Як свідчать дані табл. 2, переважна більшість вчителів (10 осіб, або 62,5 %) вважає, що рівень навчальних досягнень більшості їхніх учнів за час карантину знизився. Близько третини опитаних (5 осіб, або 31,3 %) зазначили, що рівень навчальних досягнень їхніх учнів залишився незмінним, та лише один респондент утруднився із відповіддю. Це вчитель трудового навчання. Цілком ймовірно припустити, що йому важко оцінити рівень навчальних досягнень учнів, який полягає в дотриманні правил безпечної роботи у навчальній майстерні та організації побутової діяльності й самообслуговування.

Дистанційне навчання стало викликом для переважної більшості вчителів ще й тому, що його ефективна реалізація вимагає витрат часу на самоосвіту. Вчителі мають ознайомитися із великою кількістю цифрових інструментів, що використовуються при дистанційному навчанні, опанувати методики проведення уроків у дистанційному форматі, у тому числі й для дітей із особливими освітніми потребами, допомогти учням та їхнім батькам адаптуватися до нових умов навчання тощо. Тому наступне питання Анкети мало на меті з'ясувати, скільки часу під час карантину вчителі витрачають на самоосвіту. Результати відповіді на це питання представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Відповіді вчителів на питання: «Скільки часу на тиждень під час карантину Ви витрачаєте на самоосвіту? (Зазначте один варіант відповіді)»

	Усього відповідей респондентів	
	абс.	% від загальної кількості опитаних
до години	4	25,0
1-2 години	5	31,3
понад 3-и години	3	18,7
ніскільки	4	25,0

Як видно із табл. 3, переважна більшість опитаних (5 осіб, або 31,3 %) витрачає на самоосвіту 1-2 години на тиждень, до години часу витрачає 25,0 %, понад 3-и години – 18,7 %. Високою виявилася частка осіб (25,0 %), які зазначили, що вони взагалі не витрачають час на самоосвіту. Це є тривожним сигналом, адже в умовах дистанційного навчання така ситуація є неприпустимою.

Наступне запитання анкети було сформульоване таким чином: «Як Ви підвищуєте свій професійний рівень під час карантину? (Зазначте усі можливі варіанти відповіді)». Відповіді на це питання представлено у табл. 4.

Таблиця 4

Відповіді вчителів на питання: «Як Ви підвищуєте свій професійний рівень під час карантину? (Зазначте усі можливі варіанти відповіді)»

Рангове місце		Усього відповідей респондентів	
		абс.	% від загальної кількості відповідей
1	беру участь у вебінарах чи в інших онлайн-заходах	11	68,8
2	відвітую професійні сайти	9	56,3
3	читаю професійну літературу	6	37,5
4	спілкуюся дистанційно з колегами	5	31,3
5	ніяк	4	25,0
6	інше (зазначте)	0	0,0

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

Отже, переважна більшість вчителів підвищує свій професійний рівень під час карантину, приймаючи участь у вебінарах чи інших онлайн-заходах, відвідуючи професійні сайти та читаючи професійну літературу.

Опитувані зазначили, що основними онлайн-платформами, які вони використовують для підвищення кваліфікації, є такі, як: «На урок», EdEra, «Всеосвіта», Prometheus. Безумовно, це найбільш відомі ресурси. Деякі із них, наприклад, Prometheus, містить відеолекції кращих викладачів провідних університетів України, курси провідних університетів світу українською мовою, форум для обговорення, тести для перевірки. EdEra – це сайт з онлайн-курсами, підручниками і спецпроектами, також тут є «ЗНО платформа» – безкоштовний сервіс для самостійної підготовки майбутніх абітурієнтів. На EdEra є онлайн-книги з інтегрованими відео та тестами, блог з матеріалами про освітні тенденції, корисні прийоми та техніки навчання. Освітній проєкт «На урок» містить вебінари, конференції, конкурси та журнал для освітян, всеукраїнську олімпіаду, матеріали для позакласної роботи та проведення уроків. За проходження курсів чи конкурсів учні та вчителі отримують свідоцтва і відзнаки. У пошуці можна знайти потрібний матеріал за підручником, предметом чи класом. Портал «Всеосвіта» містить найрозширенішу та найактуальнішу базу навчальних матеріалів, серед яких вчителі можуть знайти інформацію з будь-якого предмету. На жаль, жоден із опитуваних не згадав про можливість підвищення кваліфікації на платформі очно-дистанційного навчання Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної

освіти (<http://dl.loippo.edu.ua/>) та курсах підвищення кваліфікації вчителів на базі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ).

Наступне питання Анкети мало за мету з'ясувати, на що вчителі переважно витрачають час у період карантину. Результати відповіді на це питання представлено у табл. 5. Як свідчать дані табл. 5, дві третини відповідей опитаних отримала така позиція, як «більше уваги приділяю власному здоров'ю», трохи більше половини відповідей отримала позиція «самоосвіта» та рівно 50,0% – «більше приділяю уваги хатнім справам». Інші варіанти відповідей не отримали значної кількості голосів. Результати відповідей є доволі передбачуваними: дійсно, під час карантину, викликаного пандемією COVID-19, багато людей стало уважніше ставитися до власного здоров'я. Вивільнення часу на похід на роботу та додому надало можливість респондентам більше уваги приділити хатнім справам.

Таблиця 5

Відповіді вчителів на питання: «На що Ви переважно витрачаєте час у період карантину? (Зазначте не більше 3-х варіантів відповіді)»

Рангове місце		Усього відповідей респондентів	
		абс.	% від загальної кількості відповідей
1	більше приділяю уваги власному здоров'ю	12	75,0
2	самоосвіті	9	56,3
3	більше приділяю уваги хатнім справам	8	50,0
4	працюю дистанційно	5	31,3
4	перегляду фільмів	5	31,3
5	спілкуванню з друзями через соцмережі	4	25,0
6	більше приділяю уваги спілкуванню з дітьми/родиною	2	12,5
6	перегляду сторінок у соцмережах	2	12,5
7	хобі	1	6,3
8	вивченню іноземної мови	0	0,0
8	інше	0	0,0

Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації

Наступне питання Анкети мало на меті з'ясувати, скільки часу у період карантину вчителі витрачають на підготовку уроків та проведення дистанційних занять. Відповіді на це питання представлено у табл. 6.

Таблиця 6

Відповіді вчителів на питання: «Чи витрачаєте Ви більше часу під час карантину на підготовку уроків та проведення дистанційних занять? (Зазначте один варіант відповіді)»

	Усього відповідей респондентів	
	абс.	% від загальної кількості опитаних
менше	10	62,5
однаково	5	31,3
більше	1	6,2
важко відповісти	0	0,0

Слід зазначити, що відповіді респондентів на це питання виявилися дещо непередбачуваними. Так, 62,5 % опитаних зазначили, що вони витрачають менше (!) часу на підготовку уроків та проведення дистанційних занять. Близько третини респондентів відзначили, що вони витрачають однакову кількість часу, та лише один респондент зазначив, що витрачає більше часу. Разом із цим, відповіді на це питання вчителів інших навчальних закладів нашої країни свідчать про те, що вони в цілому витрачають більше часу на підготовку до дистанційних занять. Вчителі пояснюють це тим, що їм необхідно готувати значно більшу кількість навчального матеріалу в електронному форматі, розробляти тестові завдання та викладати їх на навчальних платформах тощо.

Переважна більшість респондентів (15 осіб, або 93, 8 %) одностайно висловилися щодо бажання, щоб карантин швидше закінчився і почалося очне навчання у школі. Лише один респондент зазначив, що йому важко відповісти на це питання.

Висловлюємо сподівання, що презентація результатів проведеного нами опитування допоможе керівництву закладів загальної середньої освіти адаптувати освітній процес до нової реальності та підвищити ефективність організації дистанційного навчання.

Разом із тим, слід розуміти, що хоча дистанційне навчання здається ефективним засобом заміни очного навчання, принаймні, у надзвичайних ситуаціях, але не всі вчителі можуть ефективно викладати у дистанційному форматі й не усі учні отримують якісні знання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Сирбу О., Назаренко Ю., Когут І. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. 5 листопада 2020. URL : <https://bit.ly/3vsJoDX>
2. Як дистанційне навчання змінило освіту та що буде далі. URL: https://education.24tv.ua/yak-distantsiyne-navchannya-zminilo-osvitu-shho-ukrayina-novini_n1757690

Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2021. Вип. 76. 445 с.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій. Передрук і відтворення опублікованих у збірнику матеріалів будь-яким способом дозволяється тільки при посиланні на «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації».

Матеріали науково-практичної інтернет-конференції розміщені на сайті:
<http://confscientific.webnode.com.ua>

Укладачі: С.М.Кикоть, І.В.Гайдаєнко
Верстка та дизайн: І.В.Гайдаєнко

Адреса оргкомітету та редколегії:
08401, вул. Сухомлинського, 30 (к. 100),
м. Переяслав, Київська обл., Україна,
тел. +380930569496,
сайт: confscientific.webnode.com.ua